

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**De Jure Rerum Ecclesiasticarum Ad Germaniae Catholicae
Principia Et Usum Pars ...**

Complectens Sectionem III. & IV.

Zech, Franz Xaver

Ingolstadii, 1762

Titulus II. De Pactis et Contractibus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68067](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68067)

Card. VINCENT. PETRA Comment. ad
 Constit. Apostol. tom. I. ad Const.
 I. Leonis I. tom. 2. ad Const. 6.
 Gregorii IX. tom. 4. ad Const. 6.
 Benedicti XII. & tom. 5. ad Const.
 5. Pauli II.

Jos. GIBALINUS de Univ. rer. hum.
 negot. tom. 2. lib. 4. c. 8.

Card. DE LUCA tom. 4. tract. 2. part. 3.

TITULUS II.

DE PACTIS ET CON- TRACTIBUS.

*Confer. Lib. I. Decretal. tit. 35.
 § 40. Sext. tit. 18. § 20.*

§. 220.

Res ac- **D**ESCENDENDUM est ad modos, per
quirun- quos res quælibet ab Ecclesia
tur vel acquiri, vel alienari potest. Non
alienan- agimus hoc loco de modo acquiren-
tur di *Originario*, scilicet occupatione rei,
 quæ nunquam in alterius fuit domi-
 nio, vel a suo domino est derelicta:
 sed potius de modo acquirendi *de-*
rivativo, quo Ecclesia vel acquirit
 jus aut dominium rei, in alterius
 dominio jam existentis; vel trans-
 fert

fert jus aut dominium rei suæ in alium : dominium quidem rei per actualem præstationem ac traditionem ; jus autem exigendi aliquam præstationem transfertur, obligando se alteri ad dandum, faciendum, vel non faciendum.

§. 221. Ut autem universim con- *Variis*
stet, quam provide negotiationi & *modis:*
commercio inter homines consulue-
rint varii populi, sciendum est, a-
ctuum humanorum, qui ad alio-
rum hominum utilitatem tendunt,
alios esse simplices, alios composi-
tos 58.). *Simplices* alii sunt *benefici*,
alii *permutatorii*. Ex illis aliqui *meri*
benefici ut donatio, vel præstatio fa-
cti utilis: alii *benefici cum mutua ali-*
qua obligatione, uti Commodatum,
Mandatum, Depositum. Actus *per-*
mutatorii aut *dirimunt* partes dando
vel faciendo, ut etiam altera pars det
vel faciat, e. g. dando rem pro pe-
cunia in Emptione Venditione, dan-
do usum rei pro mercede, ut in Lo-
catio-

Aa 2

58.) HUGO GROTIUS de Jure belli ac
pacis. lib. 2. c. 12.

catione Conductione &c. aut *Communione* afferunt, communicando facta aut res ad communem utilitatem, ut in *Societate*. *Compositi* actus sunt, ubi plures ex dictis actibus simplicibus in quodam negotio concurrunt. Sic si sciens, rem majoris emam, partim erit *Emptio*, partim *Donatio* ejus quod plus est in pretio: si aurifabro pecuniam promittam, ut de suo auro mihi annulos faciat, partim erit *Emptio auri*, partim *Conductio operæ*: similiter in *Fidejussione*, *Pignore*, *Cambio* &c. plures diversi contractus concurrunt. Omnes isti actus aut in præsens absolvuntur, aut in futurum prominent: in præsens absolvitur actus, dando vel faciendo aliquid: in futurum prominent promissiones tum dandi tum faciendi. Ab his ultimis initium ducamus.

Promissione: §. 222. Plures sunt gradus, quibus nostram mentem alteri de aliquo præstando manifestamus. I. *Nuda Assertio*, explicans animum præsentem de futuro, non tamen obligans ad perseverandum in ea cogitatione; sed relinquens libertatem mutandi consilium. II, *Pollicitatio*,
quan-

quando voluntas se ipsam pro futuro determinat, cum signo sufficiente ad indicandam perseverandi necessitatem 59.). Hæc naturalem parit obligationem exsolvendi fidem, alteri tamen jus proprium non tribuit: proin Pollicitationem non servans, non peccat contra Justitiam, sed contra Fidelitatem 60.). III. *Promissio* perfecta est, quando ad determinationem voluntatis accedit sufficiens signum volendi conferre alteri jus proprium: ad hoc autem requiritur acceptatio alterius, quæ tamen non semper necessario debet innotescere promissori præsertim in actibus beneficis unilateralibus; aut

A a 3 si

59.) In L. 3. ff. de Pollicit. dicitur *Pollicitatio, offerentis solius promissum.*

60.) Pollicitationem Reipublicæ factam pœnitentia non revocari æquissimum est: unde si quis rem ex pollicitatione Curatoribus Reipublicæ traditam vindicare velit, repellendus est a petitione. Cit. L. 3. §. 1. Hæc legis dispositio extenditur ad Ecclesias & Causas pias: Pollicitatio his facta, censetur acceptata, & etiam in foro externo firma esse jubetur.

si Promissionem antecessit rogatio; in hoc enim casu censetur in antecessum facta acceptatio, nisi expresse fuerit revocata, modo tamen rogationi respondeat Promissio (61.) Ante acceptationem revocari promissum potest sine iniustitia (62.) Promissio Deo facta nominatur *Votum*, quod acceptatur a Deo, si libere sit factum de meliori bono; unde mox obligat secundum gravitatem materiæ ex Religione, quæ est summa Justitia erga Deum.

§. 223.

61.) Si plus promittatur, quam rogatum sit, Leges Romanæ acceptatam censent Promissionem, quia major summa continet minorem. L. 1. §. 4. L. 83. §. 3. ff. de Verb. oblig. sed hæc ratio non est semper congrua: sæpissime enim mihi non consultitur, nisi tantundem, hoc est, nec plus, nec minus, quantum rogavi, accepero. §. 5. Inst. de Inutil. Stipul.

62.) Promissionis & Pacti naturalem obligationem non agnoscit FRANC. CONNANUS Comment. Jur. lib. 1. c. 6. n. II. seq. & lib. 5. c. 1. n. 4. seq. nisi intercedat *συμβαλλαγμα*, id est mutuum factum obligatorium. Hanc doctrinam merito rejicit HUGO GROTIUS l. cit. c. II. n. 1.

§. 223. Ad Promissionem accepta-^{Pactio}
tam proxime accedit *Pactum*, quod
dicitur *duorum pluriumve in idem pla-*
citum consensus 63.), scilicet de ali-
quo ex justitia præstando. Pro di-
versitate negotiationis humanæ, in-
numera sunt *Pactorum* genera. Quæ-
dam conventiones autoritate Legum
singulariter munitæ & ordinatæ sunt,
ac propterea civilem in foro exter-
no obligationem pariunt: & hæ vo-
cari solent *Contractus*. Aliæ relin-
quuntur in sua forma & obligatio-
ne naturali, retinentque nomen *Pa-*
cti specificè sumpti. Hujus obliga-
tionis naturalis effectus primarius est
præstatio rei debitæ. Secundarii ef-
fectus sunt I. quod solutum, ab ipso
debitore repeti non possit. II. quod
compensatio locum habeat. III. quod
pignora recipi & retineri possint.
IV. quod novari possit debitum. V.
quod tertius intervenire, atque pro
obligato fidejubere, aut debitum
constituere queat.

A a 4. §. 224.

63.) L. 1. §. 2. ff. de Pactis.

*Cujus
varie
sunt spe-
cies:*

§. 224. Pactum dividitur I. in *Publicum*, quod ex causa publica e. g. per foedera pacis; & *Privatum*, quod de re & causa privata initur. II. in *Expressum*, quod fit consensu per verba, nuncium, literas, nutus aliudve signum declarato; & *Tacitum*, quod manifestatur facto e. g. reddendo vel abolendo cautionem debiti; vel quod Jura ex aliquo facto, æquitatis causa præsumunt aut fingunt, etiamsi revera consensus non detur, e. g. res in conductas ædes illatae præsumuntur aut finguntur pro solvenda pensione locatori oppignoratae 64.). III. In *Personale*, quod concipitur in certas personas; & *Reale*, quod etiam ad hæredes paciscentium pertinet. IV. In *Nudum*, quod intra solos conventionis fines consistit; & *Non nudum*, quod in Legibus obtinuit speciale nomen, aut certa verborum solennitate perficitur, ut *Stipulatio*, vel quod habet

64.) Quomodo post Leges Romanas differat Consensus tacitus a præsumpto, tradit THOMASIIUS *Instit. Jurisprud.* Div. lib. 2. c. 7. n. 19. seqq.

bet *Causam*, quando scilicet ex parte unius jam est impletum; vel quod in continenti adijcitur, & adhæret alicui contractui, ut pactum retrovendendi adjectum emptioni; vel singulari Legis assistentia & Juris favore gaudet, quale est pactum promissæ dotis, constituti 65.). Hæc ultima Pacta vocari etiam solent Pacta *Legitima*, & pariunt *Condictio-* nem ex Lege.

§. 225. *Contractus*, prout distin- *Contractus*
guitur a Pacto specificè dicto, est *tu*,
Conventio ultro citroque habita, pariens
per se actionem. Cum *Contractus* ju-
re naturali & multarum Gentium a
pacto non differat, debet ejus dif-
ferentia desumi ex dispositione Le-
gum Romanarum, ex quibus com-
petit illi actio, & quidem *per se*;
pactis autem quibusdam conceditur
actio, quando induunt, vel imi-
tantur *Contractum*.

A a § §. 226.

65.) Pacta non nuda communiter voca-
ri solent *vestita, verbo magis, quam sen-*
su inconcinno, ut advertit ARN. VIN-
NIUS tract. de Pactis cap. V.

*Qui di-
versimo-
de*

§. 226. Dividitur Contractus I. in *Verum*, id est, vero naturali consensu, signis aut factis declarato constantem; & *quasi contractum*, qui constat consensu a Lege, æquitatis causa ficto; quales sunt Negotiorum gestio, Tutelæ administratio, Communio rei singularis, Communio hæreditatis, Aditio hæreditatis, acceptio indebiti 66.) II. In *Nominatum*, qui proprium & speciale sortitus est nomen, quod determinatam negotii naturam manifestat, uti Emptio, Locatio; & *Innominatum*, qui caret speciali nomine 67.). Hujus quatuor sunt

66.) Tot. Tit. Inst. de obligat. quæ quasi ex contractu nasc.

67.) Etiam Permutatio habet proprium nomen, & tamen communiter a numero Contractuum nominatorum excluditur. Nominati igitur Contractus vocantur illi, qui ob usum frequentiore vim quandam & naturam acceperunt talem, quæ etiam si nihil esset dictum specialiter, ex ipso nomine satis posset intelligi: unde etiam certæ de illis præditæ erant actionum formulæ, quarum multas congerit BARNAB. BRISSONIUS in egregio opere de *Formulis & solen-*

sunt species, do ut des; do ut facias; facio ut des; facio ut facias 68.); ad quos referri solet Permutatio, & Contractus æstimatorius. III. In *Unilateralem*, seu lucrativum, per quem aliquis alterum obligatum habet, sine mutua sua obligatione, uti Mutuum, obligatio literarum &c. & *Bilateralem*, seu onerosum, qui utraque ex parte obligationem & actionem producit, qualis est Emptio Venditio, Locatio Conductio, ex quibus mox ab initio subest utrinque principalis obligatio, proin datur etiam utrinque Actio *directa*: in aliis, uti Deposito, Pignore, Mandato, Commodato, unus tantum per se & principaliter obligatur ab initio; alter dein ex accidenti, vel minus principaliter, forte ad præstandam indemnitate, resarciendas expensas. Contra

solennibus Populi Romani Verbis. In ceteris autem Contractibus hoc tantum inerat, quod dictum erat, ac proinde non communis aliqua & usitata, sed accommodata ad ipsum factum dabatur formula, quæ ideo *præscriptis verbis* dicebatur.

68.) L. 5. ff. de Præscript. verb.

tra priorem itaque datur actio *Direc-*
ta; adversus alterum *Contraria*,

Dividi-
tur.

§. 227. IV. In Contractum *bonæ fidei*
in quo alter alteri obligatur in omni
id, quod ex æquo & bono videtur
præstandum, licet verbis conventio-
nis non sit expressum; & *Stricti juris*,
ubi non exceduntur expressi conven-
tionis termini. Discrimen hoc, que-
tenus est ex *Jure Romano*, hodie
non attenditur. Naturalis tamen
ratio suadet, ut in iis contractibus,
qui in utriusque commodum cedunt,
benigniore interpretatione etiam ea-
veniant, quæ æquitatis ratio & popu-
laris usus desiderat, uti in Emptio-
ne &c.; in contractibus vero unila-
teralibus, ubi solum de unius obli-
gatione, & alterius lucro agitur, qua-
lis est stipulatio, strictius inhæreatur
verbis, ne obligatio nimium ex-
tendatur in contrahentis præjudi-
cium 69.). V. In *Consensualem*, qui
solo

69.) Videantur Commentatores in §. 28.
Inst. de Action. qui tamen non ita in-
telligendi sunt, ut in contractibus stri-
cti juris tenaciter inhæreatur cortici
verborum, neglecta Contrahentium
men-

solo contrahentium consensu perficitur, ut Emptio Venditio; *Verbalem*, qui solis, & olim quidem certa verborum solennitate perficiebatur, uti stipulatio; *Literalem*, qui oritur ex chirographo spe numerandæ pecuniæ dato 70.); & *Realem*, qui non subsistit sine actuali traditione rei, ut Mutuum, Depositum, Commodatum, Pignus. VI. In Contractum *translativum juris in re*, qui sua natura est habilis, ut accedente traditione jus in re conferat, ut Emptio, Mutuum; & *non translativum*, qui tantum usum, curam, vel administrationem tribuit, uti Locatio Conductio, Commodatum, Depositum &c. VII. In Contractus *Juris Civilis*, qui suam originem debent Juri Civili Romano, ut stipulatio, Donatio propter nuptias, Emphyteusis, obligatio litera-

mente; sed Judex semper debet respicere ad ea, quæ nominatim a partibus expressa, vel alias ex Legis dispositione in natura negotii contenta sunt.

70.) Alii huc referunt etiam Contractum, qui pro sua constitutione requirit scripturam, qualem nonnulli putant Emphyteusin Ecclesiasticam.

terarum 71.) ; & Contractus *Jur. Gentium*, ideo sic dictos, quia ab aliis Gentibus fuerant introducti, a Romanis tamen recepti, & variis Legibus ordinati.

Contractibus §. 228. VIII. Dividitur Contractus in *Absolutum*, qui mox effectum sui naturæ proportionatum obtinet; *Adjicitur* in *Conditionatum*. Liberum enim est hominibus certas quandoque leges suis contractibus imponere, certas clausulas aut modos adnectere. *Conditio* autem est qualitas actui adjecta qua vis illius in futurum ac incertum eventum suspenditur 72.): unde intelligitur conditio proprie dicta, scilicet de futuro, possibilis, contingens, suspensiva. Nam conditio de præsentis vel de præterito, a

71.) Multi contractus hodie usitati originem suam debent Consuetudini vel Juri alterius cujusdam Civitatis, aut Provinciæ: eodem enim jure constituentibus novos Contractus gaudent alii populi, quo usi fuerunt Romani. Unde non semper opus est, ut vestigia, nomen vel naturam Contractus alicubi usitati, inquiremus in Legibus Romanis: tales sunt Oppignorationes Germaniæ, Emphyteusis alterata Bavaricæ &c.

72.) §. 4. Inst. de Verb. oblig.

parte rei non suspendit efficaciam contractus, quamvis contrahentes nesciant, an conditio actu existat, vel extiterit, & consequenter an contractus obliget vel non: conditio ex natura sua, lege vel facto impossibilis, contractum reddit irritum. Qui promittit dare, si voluerit, nihil agit: conditio, si promissarius voluerit: necessario inexistit promissioni, ut scilicet acceptetur; ante acceptationem autem nondum datur obligatio. Quando non ipsa substantia obligationis, sed tantum modus solutionis in voluntatem contrahentis conijcitur, valet contractus absolute, e.g. ut solutio præstetur commodo tempore; item dabo dotem, quantum visum fuerit; quo casu tandem devenitur ad arbitrium boni viri. *Conditio potestativa*, quæ dependet ex facto alterutrius contrahentium, e. g. si Theologiæ det operam, vere suspendit valorem. *Conditio resolutive* supponit contractum validum; eveniente tamen conditione resolvendum. *Conditio de futuro* nondum existens, revocari non potest, nisi consentientibus cunctis paciscentibus; nam *spes debitum iri* transmittitur

tur utrinque ad hæredes post mortem contrahentium. Eventus autem conditionis retrotrahitur ad initium contractus 73.).

Dies: §. 229. Præter Conditionem, Contractui adijci potest Dies, Modus, Causa, Demonstratio, Arrha. *Dies* quodcunque temporis spatium, mensem, annum, horam complectitur, quod temperandæ, finiendæ, aut multiplicandæ obligationi adijcitur. Quando *Dies* Pacto vel Contractui tacite inest 74.), aut *Dies* certus 75.), vel etiam incertus, de quo nescitur, quando sit extiturus 76.), expresse adijcitur, tanquam terminus a quo, statim quidem *dies cedit*, & obligatio

73.) Plura videri possunt apud PHILBERT. BRUSSELIUM tract. de Conditionibus. Quæ singularia sunt Conditionibus Matrimonio aut Testamento adjectis, suis locis notantur.

74.) Qui Carthagine dari stipulatur, cum Roma sit, tacite tempus complecti videtur, quo perveniri Carthaginem potest. L. 73. ff. de V. O.

75.) Decem aureos primis Kalendis Martiis dare spondes? §. 2. J. eod.

76.) Si cum moriar, dare promisero. L. 17. ff. de Condict. indeb.

tion nascitur; antequam tamen dies *veniat*, res promissa peti non potest. Si vero dies adjectus simpliciter sit incertus, ita ut incertum sit, an sit extiturus, æquivalet conditioni de futuro contingente 77.). Dies adjectus tanquam terminus *ad quem* obligationem non suspendit, sed usque ad diem præfixum multiplicat: adventu autem suo per exceptionem elidit 78.). Si stipulatio in annos singulos simpliciter concipiatur sine appositione diei, obligatio erit pura, & perpetua, transiens utrinque ad hæredes: legatum autem simili modo relictum, morte legatarii finitur 79.); nam qui stipulatur, hæredibus etiam suis cautum vult: qui autem legatum relinquit, (olam legatarii personam respicere censetur,

B b §. 230.

77.) *Si cum hæres morietur, legetur, conditionale legatum est.* L. 4. ff. qu. ando die legat. ced. Nam relictum censetur sub conditione, si Legatarius vivat, moriente hærede: unde si Legatarius antè hæredem moriatur, legatum non transmittitur.

78.) §. 3. J. de V. O.

79.) L. 16. §. 1. ff. eod.

De Jure Rer. Eccles. Pars poster.

Modus: §. 230. *Modus* est gravamen dispositioni adjectum instar causæ finalis 80.) in tempus futurum ab altero præstandum. Si *Modus* sit possibilis contingens, statim dies cedit & venit: si tamen gravatus postea non implere recuset, id quod datum est, vel conditione causa data causa non secuta, vel utili rei vindicatione repeti potest 81.). *Modus* naturaliter impossibilis pro non adjecto habetur: repugnans substantiæ contractus, hunc ipsum vitiat 82.), quia quis vel.

80.) Si *modus* respiciat duntaxat commodum donatarii, censetur esse causa tantum impulsiva, & capitur legatum vel donum, etsi *modus* non impleatur, e.g. *Titio centum, ita ut fundum emat, legata sunt.* L. 71. pr. ff. de condit. & demonstr. secus, si *modus* cedat in emolumentum legantis vel tertii. e.g. *Titio centum relicta sunt ita, ut Mariani uxorem, que vidua est, ducat.* L. cit. §. 1.

81.) L. 3. C. de Donat. quæ sub modo &c.
82.) De Matrimonio constat ex C. fin. de Condit. appof. de aliis contractibus colligitur ex l. 14. ff. de usu & habit. ubi legatum ususfructus sine usu, seu sub modo non utendi, inutile dicitur, quia ususfructus esse non potest sine usu.

vellet & non vellet idem : uti etiam si modus sit turpis, & de Jure impossibilis 83.) : si tamen pactum vel legatum respiceret finem bonum, qui per aliud æquipollens obtineri posset ; tunc commutationi locus esset 84.). Turpem quoque reddit promissionem Modus de jure necessarius, e. g. ut a crimine abstineas: turpitudine enim versatur ex parte accipientis, qui amore virtutis & Legum autoritate, non autem pactionibus privatis a crimine avocari debet 85.).

§. 231. *Causa* est moderamen Contractui adjectum, quod paciscentes ad contrahendum impulit, quia est aut erit. Intelligitur *Causa* moralis, cujus existentia vel præsens, vel futura movet ; cum vicissim modus

B b 2 fit

83.) *Si flagitii faciendi causa concepta sit stipulatio, ab initio non valet.* L. 123. ff. de V. O. In matrimonio tamen & ultimis voluntatibus talis modus non vitiat actum, sed pro non adjecto habetur.

84.) L. 16. ff. de usu & usufr. per legat. datis.

85.) L. 1. §. 2. & L. 2. ff. de condict. ob turp. caus.

fit instar causæ finalis, quæ per ipsam dispositionem obtinebitur. Communiter dicitur, Pactum corrumpere nullum esse, si falsitas causæ subfit, nam juxta commune proverbium cessante causa cessat effectus 86.), excepto tamen matrimonio, & actu ultimæ voluntatis, nisi constet, etiam in his negotiis voluntatem esse allegatam causæ.

Demonstratio: §. 232. *Demonstratio* est moderamen Contractui adjectum, quod præter nomen rei vel personæ designandæ gratia adhibetur. Falsa demonstratio non vitiat actum, modo constet, de qua re vel persona sermo fuerit 87.).

Arrha. §. 233. Contractibus quandoque adjicitur *Arrha*, quo nomine intelligitur res in signum negotii perficien-

86.) Desumi hoc solet ex l. i. C. de Condiçt. ob causam datorum. Integrum tractatum de hoc proverbio, *Cessante causa cessat effectus*, scripsit TIRAQUELUS, vix tamen pro innumeris emergentibus casibus satisfacit.

87.) L. 17. & 33. ff. de Condit. & Demonstrat.

ciendi, vel perfecti data. Si negotium consistat adhuc intra limites pacti vel tractatus de Contractu futuro e. g. de Emptione secutura; admitti potest, quod arrha perdita liceat a negotio inchoato recedere 88.). Si vero Contractus jam sit perfectus, recedere ab eo non licet, etiam si quis arrham perdere, vel duplicatam restituere velit 89.). Qui promittunt operam suam, solent obstringi, & ad eam alacrius impendendam excitari per arrhas: etiam in Camera Imperiali Advocatis & Procuratoribus arrharum nomine aliquid dari solet 90.). Notarii publici, quorum opera requiritur, sub-

B b 3

arr-

88.) Sic multi intelligunt JUSTINIANUM in l. ult. ff. de lege commissor. & in pr. Inst. de Empt. ubi de Emptione nondum perfecta, datis tamen arrhis, dicitur: *is qui recusat adimplere contractum, si quidem est emptor, perdit quod dedit: si vero venditor, duplum restituere compellitur.*

89.) Colligunt ex L. 6. C. de rescind. vendit. *quamvis duplum offeras pretium emptori, tamen invitus ad rescindendam venditionem urgeri non debet.*

90.) GAIL, lib. I, obs. 151, 2, 1.

arrhari volunt auro & argento 91.)
 Famuli & Ancillæ in nostris Provin-
 ciis contrahunt de sua opera locan-
 da, receptis Arrhis, *Hafft-gelt*. His
 autem omnibus absque gravi causa
 non omnino liberum videtur, perditam
 vel restituta Arrha a contractu re-
 cedere. Certius nihil dici potest
 quam circa arrhas judicandum esse
 de mente contrahentium juxta com-
 munem usum & locorum consuetu-
 dinem. Nonnunquam arrha datur,
 ut postea in pretium computetur 92.)
 nonnunquam ad evidentiores Con-
 tractus initi probationem: nonnun-
 quam pro firmanda obligatione ad
 implendum contractum; hoc autem
 impleto, vel etiam per mutuum con-
 sensum rescisso, arrha restitui debet
 93.): nonnunquam vix alium effe-
 ctum aut finem videtur habere, nisi
 ut liceat pœnitere 94.). Ab Arrha,
 quam-

91.) LAUTERBACH. Vol. III. Disp. 124
 de Salariis thes. 22.

92.) L. ult. ff. de Lege Commissor.

93.) L. II. §. 6. ff. de Action. empti &
 vend.

94.) Vid. Dissertatio LAUTERBACHII
 de

quamvis hac voce nonnulli abutantur, distinguitur, quod Germani pietatis causa pro felici eventu initi contractus offerunt Deo, pauperibus, vel alicui Sancto 95.): item Nummi bibales, qui dari solent, ut hi, qui praesentes fuerant, de contractu recordentur 96.): item pretii additamentum, quod in emptionibus majoris momenti honorarii loco solet dari uxori aut liberis venditoris 97.). Saepe etiam Contractibus adjicitur *paena*, a violentibus contractum solvenda. Haec si apponatur ad puniendam culpam transgressionis, ut plerumque fieri solet, obligatur transgrediens eam solvere, non quidem ante petitionem partis, bene tamen,

B b 4 ante

de Arrha, quae continetur in ejusdem Dissert. Academ. Vol. I. Disp. II. MÜLLERUS ad Struv. Exercit 23. thes. 22.

95.) *Gottespfenning*, de quo ZASIUS singular. Respons. lib. 2. c. 24. n. 5.

96.) WEHNER pract. observ. v. Weinkauff. juxta Gloss. v. firmum. in pr. Inst. de Verb. oblig. in *Lombardia bibunt*, scilicet bibendo & congratulando consummationem actus indicant.

97.) *Leykauff*. vid. LAUTERBACH l. c. thes. 86.

sententiam Judicis : & per hanc solutionem non tollitur obligatio praestandi facti, quod promissum fuerat, cum poena confirmandæ & augendæ, non minuendæ obligationis causâ adjici soleat : & stipulatio principalis per posteriorem poenalem non novetur 98.).

Ad Con- §. 234. Ad Promissionum & Con-
ventio- ventionum vim ac efficaciam varia
nes Jure requiruntur tum ex Jure Naturæ &
naturali Gentium, tum ex Jure Civili & Canonico. Licet enim Jus Naturæ nullum determinatum Contractum nobis tradat, nihilominus postquam a variis populis quidam Contractus in usum deducti fuerunt, æquitas naturalis exigit, ut observentur ea, quæ ad utilitatem Societatis humanæ per singulos contractus intentam requiruntur. Independentem igitur a Legibus Romanis, vel Statutariis,
Jus

98.) In l. 44 §. ult. ff. de O. & A. dicitur *quasi novatio*, in illis circumstantiis scilicet, ubi clare patet mens contractuentium, quod inire velint pactum alternativum : nam vera novatio non intelligitur, nisi id expresse agatur. vide L. ult. C. de Novat.

Jus Naturæ & Gentium requirit I. Usum rationis. II. Consensum verum tam internum, quam externum. III. Libertatem ab errore. IV. Libertatem a dolo, ex quo posset provenire error. V. Libertatem a metu. VI. Honestatem. VII. Æqualitatem. VIII. Rem proprio arbitrio subjectam.

§. 235. Igitur requiritur I. *Usus ratio-* *Requiri-*
nis. Ideo & furiosi & amentis, & infan-
tis nulla est promissio aut conventio, *usus Ra-*
Ob infirmum judicium quibusdam *tionis:*
succurrunt Leges Civiles, tum Græco-
rum 99), tum Romanorum, qui in-
firmos volunt Contractus impube-
rum & minorum sine autoritate Tu-
torum ac Curatorum: Minores au-
tem, qui Curatorem non habent,
gaudent restitutione in integrum
100.). Ad quæstionem, an pupillus
sine autoritate Tutoris contrahens,

B b 5 sal-

99.) *Minoribus tot annis lex non concedit contractum facere tanquam infidis: neque mulieri apud Athenienses, nisi usque ad ordei modium, propter consilii infirmitatem.* DIO CHRYSOST. Orat. 74. fol. 638.
100.) L. 3. C. de in integr. restit. &c.

saltem *naturaliter* teneatur? respondendum puto, illum *naturaliter* obligari 1.), id est, actum ex natura sua esse talem, qui inducat vinculum morale, quo pupillus alteri obstringatur, ita quidem, ut implens Contractum, non solvat indebitum, sed satisfacere censeatur obligationi suæ. Si tamen pupillus uti velit Legum favore, elidere potest alterius jus, in quantum sibi est noxium, adeo ut non tantum solvere non teneatur, sed etiam solutum repetere possit, non quidem per se, nisi post obtentam restitutionem in integrum, sed tamen per Tutorem vel Judicem. Leges aliquæ 2.) dicunt, ejusmodi pupillum *nec natura* debere, id est, non tam fortiter jure naturali adstringi ad complendum Contractum, ut non possit se per Legum favorem expedire ab hoc vinculo. Licet autem non omnes obligationis naturalis effectus (§. 223.)

in

-
- 1.) L. 1. §. 1. ff. de Novat. L. 25. §. 1. ff. quando dies legat. ced.
2.) L. 41. ff. de Condict. indeb. L. 59. ff. de O. & A.

in tali pupillo subsistant: locum tamen habent aliqui, quos etiam Jus Civile firmos cupit, uti Novatio, Fidejussio. Idem dici solet de Minore Curatorem habente, hoc tamen discrimine, ut ejusmodi Minor contrahere possit obligationem personalem, non tamen realem, quia Curator non personæ, sed rebus datur 3.).

§. 236. Requiritur II. *Mutuus pa-* II. *Mu-*
ciscentium consensus. Opinantur Theo- *tuus*
logi quidam 4.), solum requiri con- *Consen-*
sensum externum libere positum si- *sus:*
ne animo se obligandi, aut obliga-
tionem alterius acceptandi. Melius
& communius dicitur, requiri ad
essentiam pacti etiam consensum in-
ternum, sive animum se obligandi,
aut obligationem acceptandi saltem
implicitum, quo contrahens deli-
berate & libere in it pactum, quale
communiter ineunt homines, ex
quo sufficienter scit oriri talem ob-
liga-

3.) L. 20. ff. de Rit. Nupt. L. 101. ff. de
V. O.

4.) JOAN. DE DICASTILLO de J. & J. lib.
2. tr. 3. disp. 1. n. 461. seqq.

ligationem. Leges enim præter verba & traditionem aperte requirunt animi consensum 5.). De Matrimonio id omnes concedunt 6.); eadem autem est ratio reliquorum contractuum profanorum. Ex verbis quidem aut signis exterius libere positus oritur in foro externo præsumptio consensus interni 7.), & obligatio reparandi damnum, inde fors illatum: sed tamen simulate & ficto paciscens revera vi pacti non obligatur, quia Respublica, vel Legislator consensum supplere non potest; nec tenetur remota fictione vere consentire, nisi a Judice compelleretur, aut alia ratione damnum reparare non posset. Id admittitur, ad essentiam pacti non requiri animum obligationem implendi. Porro quamvis solo consensu interno obli-

5.) L. 1. §. 2. ff. de pactis. L. 3. §. 2. & L. 55. ff. de O. & A.

6.) Ex c. 26. de Sponsal. & l. 30. ff. de rit. nupt.

7.) *Nemo existimandus est dixisse, quod non mente agitaverit.* L. 7. §. 2. ff. de supellect. legat.

ligare nos possimus Deo, qui corda & renes scrutatur: ut tamen homines se invicem obligent, requiritur consensus externus mutuus signis vel verbis expressus, & ex intentione ponentium paciscentibus intimatus, & acceptatus 8.).

§. 237. Consensus iste III. debet III. *Libere esse liber ab errore.* Jus Naturæ & *bertas* Gentium id præcipue spectare vide- *ab erro-* tur, quid contrahentes de facto vo- *re* luerint, & an contractus erroneus ex culpa alterius contrahentis proveniat: quando culpa alterius ad errorem non concurrit, vel saltem id dubium videtur, error semper nocere debet erranti; nisi circumstantia illa, in qua erravit, promisso, vel contractui per modum conditionis fuerit adjecta 9.). Nec irritus potest dici Contractus erroneus ex eo.

8.) De his vid. P. GUILIEL. BEUSCH. tract. de Pactis & Contract. in genere. c. 1. sect. 2. seqq.

9.) Vim non habet exemplum PUFFENDORFFII de Jure Nat. lib. 3. c. 6. §. 7. de eo, qui equos emit, falso nuntio de-

eo, quod fundatus sit in præsumptione facti, quod non ita se habet, quæ præsumptio inferre videtur promissum habitualiter conditionatum 10.): nam porta non est aperienda ejusmodi interpretationibus voluntatis nostræ in habituali constitutione animi fundatis, quæ perturbarent omne commercium inter homines: attendendum est, quid de

ceptus, quod equi sui domi perierint; nam falsa hæc narratio, nisi ipsius venditoris dolo sparsa, vel per modum conditionis inserta pacto fuerit, est extra negotium, quod propterea non censeatur irritum.

10.) Non placet ejusmodi regula tradita ab HUGONE GROTIUS de Jur. Bell. ac Pac. l. 2. c. 11. §. 6. a quo huc refertur ex CICERONE lib. 1. de Oratore ad Q. Fratrem illa *causa militis, de cujus morte cum domum falsus ab exercitu nuntius venisset, Et pater ejus re credita testamentum mutasset, Et quem ei visum esset, heredem fecisset, essetque ipse mortuus* &c, THOMASIVS Inst. Jurispr. Div. l. 2. c. 7. n. 44. observat, casum istum huc non pertinere, quoniam ultimarum voluntatum quoad interpretationem alia est ratio, quam promissionum & contractuum,

de facto velimus, non autem quid detecto errore vellemus. Nec omnem difficultatem expedit distinctio illa, an circa substantiam rei, an vero circa qualitatem & accidentia erratum sit. Si expresse profiteor, me emere mensam argenteam, nulliter ago, si mensa sit stannea: eadem ratione si expresse profiteor me emere mensam quadrangularem, nulliter ago, si mensa sit rotunda: hoc pertinet ad qualitatem accidentalem, illud ad substantiam mensæ: neutrum pertinet ad substantiam contractus; ad hunc enim non refert, an mensa sit argentea, vel stannea; sicut non refert, an sit quadrangularis, an rotunda, nisi conditio hæc pacto inseratur. Cum autem juxta superius dicta, requiratur etiam consensus internus, sufficeret quidem ad nullitatem actus, si quis in animo talem conditionem, circa quam errat, actu adjiceret: non autem sufficit, si solum habitualiter sit ita constitutus, ut non ageret, si se errare agnosceret. Nullum esse consensum errantis & similes regulæ proveniunt ex diversis Juris-Consultorum Romanorum sectis & opinionibus. Spectando

Etando Jus naturale attenditur, quod de facto agatur; & an alter contractuum non det culpabilem errorem causam II.) : qui enim studiose alium in errorem inducit, non potest jus contra illum acquirere, nisi ille agnito errore sponte velit contractum servare,

IV. a
dolo :

§. 238. Error sæpe oritur ex dolo alterius : unde Jus Naturæ & Gentium ad Contractum requirit IV. Libertatem a Dolo, per quem intelligitur machinatio alterius decipientis causa. Solet distingui, an dolus causam dederit contractui, an fuerit incidens. Distinctio hæc inventum est Juris Romani ad ostendam ex parte differentiam inter contractus bonæ fidei & stricti Juris : cum autem hæc divisio vix usum hodie habeat, etiam distinctio illa in plerisque negotiis nihil decedit. Distinguendum potius est, an dolus fuerit adhibitus ab eo, quocum contraximus, an vero a tertio. In priori casu erit in arbitrio decepti utrum con-

II.) His contraria non sunt ea, quæ dicitur in I. de Matrimonio sect. 2. §. 310.

contractum velit pro nullo declarari, utrum salvo manente contractu, læsionis pensationem exigere. In posteriori casu negotium erit firmum; tertius vero dolum adhibens, nobis tenebitur ad interesse. Quod autem Jure Romano, læsus non potuerit contractum declarare nullum & irritum, ratio est, quia non præsumitur dolus, sed legitime probari debet: habet igitur actionem doli ad rescissionem contractus: vel si alter agat, læsus habet exceptionem doli mali 12.). Idem est, etsi nullus dolus contrahentis intercessit; sed ipsa res in se dolum habet 13.), id est, si enormis læsio sit evidens,

C c etiam si

12.) §. 1. Inst. de Except. l. 11. §. 5. ff. de action. Empti. l. 5. C. de rescind. vendit. l. 5. C. de inutil. stipulat. si quis tamen nimia facilitate induci se finit, sibi dictum putet illud C. 6. de his quæ vi metusve caus. non obstante dolo, quo se proponebant fuisse seductos; cum talis dolus non tam ad circumventionem predictorum, quam ad fatuitatem eorum debeat retorqueri.

13.) L. 36. ff. de Verb. oblig.

De Jure Rer. Eccles. Pars poster.

etiamsi neuter animum fraudandi habuerit.

*V. a
Metu*

§. 239. V. Requiritur *Libertas a Metu*. Metus nonnunquam in Contractibus sumitur pro suspitione probabili, fore ut ab altero decipiamur: si metus hic non impedit, quo minus contraherem, impedire etiam non potest, quo minus fidem feram. Mihi ipsi imputare debeo, si ejusmodi hominis, qui quosvis promiscue decipit, ludibrio ac fraude me exponam 14.). Sed alio sensu per Metum intelligitur vehementis animi terror, ortus ex intentato gravi malo, ni promissum vel pactum inire velimus: quem si tertius incusserit, valebunt pacta ordinarie, exceptis scilicet illis negotiis, in quibus requiritur plenissima libertas, cum Leges remedium rescissionis adhibere non possint, qualia sunt matrimonium, & religiosa professio. Si
metus

14.) Talem hominem, qui fidem non meretur, loquentem inducit PLAUTUS *Curcul. Act. V. scen. 3. promisi lingua: eadem nunc nego: dicendi, non respondendi gratia hac nata est mihi.*

metus mihi inferatur ex justa causa ab eo, cui imperium in me competit, rursus valet actus: uti etiam si leve solummodo malum mihi imminet; ex hoc enim si quis ad contrahendum moveatur, adscribere id potius debet debilitati suæ & pusillanimitati 15.)

§. 240. Si quis autem vi omnino ^{Gravi} injusta, & metu gravis mali promissum extorserit, quæstio est, utrum tale promissum vi Juris naturæ sequatur obligatio. Censeo, nullam obligationem oriri; nam ex solo consensu meo non nascitur obligatio, quando alter jure naturali prohibetur eandem acceptare: iste autem tenetur naturaliter, ad promittentem ab omni metu & onere inde orituro liberandum, quale onus esset obligatio. Extreme opponuntur hæc duo, aliquem obligatum tenere, & teneri ad eundem

C c 2 ab

15.) *Non obstante violentia, quæ proponebatur illata, cum neque metum mortis, neque cruciatum corporis contineret, & ideo non debuerat cadere in constantes.*

C. 6. de his quæ vi &c.

ab omni obligatione immunem servandum. Obligatio omnem vim accipit a Lege, & in Contractibus præcipue a Lege naturali: quia igitur hæc ipsa lex vim & metum alteri incutere vetat, illa etiam prohibet metum facienti, ne ex hac metus incussione jus acquirat. Leges Romanæ concedentes illi, qui metum intulerat, actionem, sed exceptione quod metus causa elidendam, vel mera & inutili subtilitate nituntur, vel solummodo tales actus habent interim pro validis, donec probetur metus, qui non præsumitur; vel excerptæ sunt ex sententiis eorum Jurisconsultorum, qui sequebantur sectam Stoicorum, rati, metum non cadere in fortem virum.

Et probabilis: §. 241. Ut tamen tale promissum vel contractus censeatur nullus, requiritur I. ut moraliter certum sit, eum qui metum incussit, non habuisse jus id faciendi. II. Ut sit metus cadens in virum constantem, scilicet mali præsentis & gravis, quodque aliter nisi per promissum evitari non potest, utpote imminens ab eo, qui minas potest, & solet exequi. III. Ut promissum metu initum, cessante

fante metu non fit rati habitum, vel
per verba expressa, vel per facta con-
sensum subsequenter inferentia.
Nullitas enim talis promissi se tenet
solum penes eum qui metum passus
est: hic si deprehendat, contractum
sibi esse utilem, potest eum ratum
habere & compellere alterum ad ejus
observationem. Si pro evitando,
vel finiendo bello ineuntur pacta,
non facile est permittendum, ut ea
violenter ex prætenu incussi metus.
Nam saepe cessat primum requisitum.
Dein talia Pacis foedera sunt pacta
publica, & si non Justitiam com-
mutativam, inferunt certe Justitiam
legalem, qua obligatur tota Res-
publica, adeoque cum subditis ipse
Princeps; alias turbaretur socialitas
& tranquillitas generis humani in
perpetuum, nisi per pacta ejusmodi
finiretur bellum 16.).

C c 3

§. 242.

16.) Multa de hoc argumento disputant
Legati Mitylenæorum, qui foedere cum
Atheniensibus abrupto, apud THUCY-
DIDEM de Bello Peloponnes. lib. 3. in-
ter alia sic loquuntur: *Non tam benevo-*
lencia nos, quam timor in societate conti-
nuit.

VI. Honestas; §. 242. VI. Requiritur *Honestas* omnis enim promissio vel conventio turpis, jure naturali est irrita. Talis est, si vel promittatur materia turpis, utpote ad quam obligatio dari non potest; vel turpi modo, scilicet per dolum aut metum; vel sub turpi conditione, ita ut promissum alliciat ad peccatum: nam etiam impleta conditione non datur obligatio, quia promissio ad malum alliciens, mox ab initio est turpis; nec ulla intervenit ratio, ex qua postea cohonestetur, & convalescat, præsertim cum obligatio post impletam conditionem oritura, alliciat ad malum, & consequenter oriri non possit 17.).

VII. Æqualitas; §. 243. VII. In Contractibus bilateralibus Jus Naturæ & Gentium requirit *Æqualitatem*, seu ut Contractu adimpleto neuter contrahentium plus vel

nuit: adeoque quibus primo res tutores metum demerent, ii etiam primi societatem rupturi erant.

17.) Vid. PUFFENDORFF de Jur. Nat. & Gent. lib. 3. c. 7. §. 8. ubi rejicit contrariam opinionem GROTII.

vel minus habeat, quam ante eundem habuerat 18.). Etiam in Contractibus beneficis quædam rei æqualitas spectatur, non quidem omnimoda, sicut in permutatoriis, sed ex suppositione ejus quod agitur, ne quis scilicet ex beneficio damnum sentiat. Unde Mandatarius indemnis præstat a sumptibus factis; & Commodatarius rem tenetur resarcire, si periit, non autem Depositarius, nisi culpa accesserit. Nihilominus quædam inæqualitas rerum, in quam consensus est, ubi nec mendacium intercessit, nec ejus quod dictum oportuit reticentia, in actionibus exterioribus pro æqualitate habetur 19.).

§. 244. Demum VIII. requiritur, VIII. ut Contractus fiant de re proprio arbitrio subjecta. Nam Promittere vel pacisci non possumus circa res & actiones proprias.

C c 4 tio-

-
- 18.) Plura vid. in Differt. III. Rigoris Moderati circa usuras §. 12. seqq.
19.) *In emendo & vendendo naturaliter concessum est invicem se circumscribere.* L. 22. ff. Locati. L. 16. §. 4. ff. de Minorib. Vid. GROTIUS l. 2. c. 12. §. 26.

tiones alienas. Regula igitur generalis est, quod pacta non profunt tertio, nec obsint. Unde Icti Romani docent 20.) , etiam illum non obligari, qui *alium daturum, facturumve quid promiserit*, spectatis scilicet nudis verbis promissionis: ex æquitate tamen & convenientia ita interpretamur verba, illum, quantum in se erit, curaturum, ut alter det vel faciat. Pro alienis autem non reputantur actiones aut res eorum, in quos nobis est imperium, quousque isthoc se extendit. Habebit etiam effectum pactum illius, cujus interest id præstari tertio, quod promissum fuit: talis enim paciscens propter suum interesse recte ager, ut impleatur promissio 21.) Administrator & Procurator generalis, si limites potestatis suæ non excedat, omni contractu Dominum & Principalem suum absolute obligare potest, nisi Leges ex speciali favore quibusdam consulant, e. g. Ecclesiis, Civitatibus, quæ non obligantur ex mutuo contracto per
 Pro-

20.) §. 3. Inst. de inutil. stipulat.
 21.) §. 20. ibid.

Procuratorem, nisi pecunia in earum utilitatem versa probetur 22.)

§. 245. Præter ea, quæ ex æqui-^{Jus Ci-}tate naturali, cum aliqua Legum^{vile &} moderatione circa Contractus re-^{Canoni-}quiri diximus, alia quædam in Jure^{cum va-}Civili & Canonico reperiuntur di-^{ria sta-}spofita. Pauca afferimus specimina^{tuunt}
I. Circa Personas. II. Circa Res.^{circa}
III. Circa solennitates. *Personas* quod *perfo-*
attinet 23.), Prælati aliique Admi-
nistratores Ecclesiarum de rebus ea-
rum pacta & contractus ad aliena-
tionem rerum immobilium vel mo-
bilium pretiosarum tendentes, inire
non possunt absque causis & solen-
nitatibus in præcedente Titulo re-
censitis. Jure Civili annullantur
omnia pacta & contractus prodigo-
rum, quibus autoritate Prætoris a-
dempta est bonorum administratio,
nisi cedant in evidentem eorum uti-
lita-

C c 5 lita-

22.) De hac versione videri potest P. BEUSCH tract. de Pactis c. 3. sect. 3. §. 9.

23.) Varias cantelas circa Personas contrahentes refert SAMUEL STRYKIUS de Cautelis Contract. sect. I. c. 2. circa obiectum contractuum ibid. c. 3.

litem. Donationes inter Conju-
ges irritæ declarantur (supra Sect. II.
§. 369.). Filiusfamilias impubes ne-
quidem autore patre paciscens obli-
gatur, saltem quoad effectus sibi
noxios 24.): pubes autem valide
contrahit, modo id fiat vel cum con-
sensu patris, vel sine præjudicio pa-
tris. Religiosus potest per pactum
obligationem in se suscipere mere
personalem, vel acceptare actum
mere lucrativum, quando scilicet
tales actus nec in præjudicium sunt
Monasterii, nec a Prælato irritantur.
Quamvis Judæi in publicis nundinis
libere contractus celebrare possint,
nihilominus extra hæc publica com-
mercia Judæus celebrans contractum
cum Christiano, in quo ipsi Chri-
stianus obligatur, ordinarie in Ger-
mania nulliter agit, nec ullum jus
aut actionem contra Christianum
sibi acquirit, nisi obligatio autori-
tate Magistratus loci, in quo Chri-
stianus domicilium habet, confir-
mata atque erecta fuerit. Si Ju-
dæus

24.) §. 10. Inst. de inutil. stipul. l. fin. §.
2. ff. de V. O.

dæus Christiano actionem, quæ ipsi adversus alium Christianum competit, vendat aut cedat; & cedens & cessionarius actione hac sua privantur, nec a debitore cesso quidquam exigere possunt 25.). Specialiter a Legibus improbantur pacta Advocati cum Cliente de quota litis, vel de palmario 26.); & Medici cum ægroto, quando suspicio incussi metus subest 27.): non enim contractus celebrare cum ægrotis universim prohibentur Medici, sed eos metu perdendæ valetudinis extorquere

25.) Decisa hæc sunt in Recessu Imperii Augustæ anno 1551. §. 79. Vid. STRYKIUS in Ufu moderno Pandect. lib. 18. tit. 4. §. 12. MÜLLERUS ad STRUV. Exercit. 23. thes. 77. lit. a. XI. JODOC. BECK de Jurib. Judæor. c. 12. §. 22. seqq.

26.) L. 5. & 6. C. de Postulando. l. 53. ff. de pactis.

27.) *Archiatri scientes annonaria sibi commoda a populi commodis ministrari, honeste obsequi tenuioribus malint, quam turpiter servire divitibus: quos etiam ea patimur accipere, quæ sani offerunt pro obsequiis, non ea quæ periclitantes pro salute promittunt. L. 9. C. de Professoribus & Medisis.*

re 28.) : nihilominus etiam extra
has minas incivile est, si Medicus
nimium affectum prodat erga rem
quandam ægroti 29.). *Qui in casu*
cerem

28.) *Si Medicus, cui curandos suos oculos
qui eis laborabat, commiserat, periculum
amittendorum eorum per adversa medica
menta inferendo, compulit, ut ei possessio-
nes suas contra fidem bonam ager vende-
ret: incivile factum Præses Provincia con-
ceat, remque restitui jubeat. L. 3. ff. de
extraord. Cognit. Expertus id est Lu-
dovicus XI. Rex Galliæ, cui ægrotan-
ti Joannes Coctier Medicus sæpe aper-
tas minas intentabat, & hoc modo lin-
gulis mensibus obtinebat plusquam de-
cem millia thalerorum. COMINES lib.
6. c. 12. P. DANIEL Hist. Franc. part.
7. ad ann. 1483.*

29.) Talis fuit Julius Mancinus Medicus
Romanus, qui referente JANO NICIO
ERYTHRÆO Pinacothec. part. 2. n. 24
quando ægrotos invisebat, in primis o-
culos per cubiculum circumferebat, &
si quam ibi egregie pictam tabulam aspe-
xisset, continuo adamabat; dabatque
operam, ut in suam potestatem perve-
niret: neque id sibi erat difficile impe-
trare ab eo, qui suam ipsi salutem vi-
tamque commiserat. Vid. ARIUS PR-
NELLUS ad Leg. 2. C. de Rescind. vend.
part. 2. c. 2. n. 33. FACHIN. Controv.
Jur. lib. 2. c. 25.

cerem quem detruhit, ut aliquid ei ex-
iorqueret, quidquid ob haec causam fa-
ctum est, nullius momenti est 30.). Cle-
ricis prohibentur negotiationes, fre-
quentes fidejussiones, & similia ne-
gotia, per quæ implicantur curis sæ-
cularibus, & impediuntur a functio-
nibus Ecclesiasticis 31.). Qui Officiū
causa in Provincia agit, vel militat,
predia comparare in eadem Provincia
non potest 32.). Contractus inter Tu-
torem & Pupillum improbantur 33.).

Circa
Res:

§. 246. II. De Rebus, circa quas fieri
possunt, aut non possunt Contra-
ctus, varia statuuntur. Jus Cano-
nicum prohibet omnes pactiones cir-
ca Beneficia Ecclesiastica. Item in
commercium venire non possunt Res
sacræ & religiosæ; res furtivæ & vi
pos-

30.) L. 22. ff. quod met. caus. vid. Go-
THOFREDUS ad hanc legem.

31.) Tot. tit. Ne clerici vel Monach. &c.
c. 1. de Fidejussor.

32.) L. 62. pr. ff. de contrah. empt.

33.) L. 5. §. 2. ff. de auctor. tutor. Idem-
que porrigendum est ad similia: id est, ad
Curatores, Procuratores, & qui negotia
aliena gerunt. L. 34. §. ult. ff. de con-
trah. Empt.

possessæ; liber homo; res non ex-
 stentes, vel in quarum commercio
 fraus vel vendentium vel ementium
 timetur, uti venena, servi criminosi
 & fugitivi, res litigiosa, emphy-
 teutica, feudales, subjecta restitu-
 tioni, publicis utilitatibus attri-
 butæ. Ut fundus dotalis, aut res
 immobiles Minorum alienentur, va-
 ria requiruntur, quibus fragilitati
 sexus aut ætatis consulatur. Nefas
 est barbaris & Romani Imperii, aut
 Christiani nominis hostibus arma
 deferre: prohibentur importari mer-
 ces peregrinæ & exoticæ, ad mores
 corrumpendos & emungendos cives
 aptæ; extrahi autem variæ merces
 necessariæ. Multa Statuta prohibent
 emere frumentum in herbis, aut
 uvas pendentes 34.). Fodina salis
 ac metallorum plerumque reservan-
 tur Principi. De Rebus alienis, &
 hæreditate viventis variæ limitatio-
 nes in Legibus ponuntur 35.).

34.) In Germania Reform. Polit. anno
 1548. tit. 19. & anno 1577. tit. 19.

35.) De his & pluribus aliis fufe agit, &
 Leges adducit P. MELCHIOR FRID-
 RICH de Empt. & Vendit. part. 2. c. 1.
 art. 2. seqq. P. BEÜSCH de Pact. & Con-
 tract. cap. 4. MOZZIUS de Contractib.
 art. 7.

§. 247. III. Quoad solennitates, Circa
quænam requirantur in alienatione *solenni-*
rerum Ecclesiæ & contractu Matri- *tates*
monii, jam alibi dictum est. Ad *Contractu-*
alienandas res immobiles Pupillorum *tuum.*
& Minorum requiritur Decretum
Magistratus: ad Donationes ultra
quingentos solidos, vel in Bavaria
ultra mille florenos exigitur Insinua-
tio apud Judicem. Ad formam pa-
ctorum nonnunquam requiritur scri-
ptura ex conventionem partium 36.).
Instrumentum scriptum prælegi de-
bet contrahentibus legendi ignaris.
In multis locis requiritur charta si-
gillata, ut Instrumenta habeant vim
probandi in Judicio. Causa debendi
adscribi oportet in libris Mercatorum:
item in Cessionibus, ubi Instrumentum
quoad incorporalia est loco traditionis;
quæ sine titulo vel causa vim non habet.
Circa varios contractus varia Jura
statutaria præscribunt aliquam formam 37.).

§. 248.

36.) Princ. Inst. de Emption. L. 17. C. de fide Instrum.

37.) Videri potest SAMUEL STRYCKIUS de Cautelis contractuum sect. I. c. 4. & passim

Con-
tractu-
um sub-
stantia-
lia, Na-
turalia,
acciden-
talia:

§. 248. Ex his deducitur, juxta
vulgares Ictorum phrasas, alia esse
substantialia, alia naturalia, alia
accidentalia contractuum. *Substan-*
tialia sunt, sine quibus actus esse
non potest. Sic Emptioni substan-
tialia sunt Merx, pretium, & con-
ventio: uno enim ex his sublato,
extingui contractum emptionis ne-
cesse est. Unde omnes solennitates,
quæ non adhibitæ impediunt obli-
gationis nativitatem, de substantia
dicuntur, & constituere formam
contractus censentur. *Naturalia* sunt,
quæ innata Contractui intelligun-
tur: eo tamen salvo abesse possunt.
Sic naturale emptioni est, ut ven-
ditor evictionem præstet. Diversa
tamen horum Naturalium est ratio:
aliqua quidem non alia ratione na-
turalia dicuntur, nisi quod frequen-
tiori

passim per totum librum. Testantur
Doctores, ex consuetudine alicubi re-
quiri invocationem Domini Nostri Jesu
Christi in instrumentis Contractuum ad
substantiam, adeo ut Notarius Christianus
eam apponere debeat etiam in con-
tractibus Judæorum juxta FELINUM
in c. 1. n. 2. de Fid. Instrum.

tiori & assidua consuetudine, quæ in nomen naturæ transit, ad contractus accesserunt; & hæc etiam expresso contrahentium pacto abesse possunt, qualis est dicta obligatio ad evictionem. Alia autem per naturam Contractui adherent, & sunt quasi proprietates intrinsecæ contractuum: & hæc expresso pacto tolli non possunt, sed potius ipsa pacta contra naturam contractus adjecta cadunt, aut Contractus in aliam speciem transformatur. Sic conveniri non potest, ut rei venditæ dominium non transeat ad emptorem 38.): ut alter socius damnum non sentiat; esset hæc enim leonina societas 39.): ut dominium rei depositæ in depositarium transeat; tale enim pactum egreditur depositi no-

D d tiffi-

38.) *Nemo potest videri eam rem vendidisse, de cujus dominio id agitur, ne ad emptorem transeat: sed hoc aut locatio est, aut aliud genus contractus.* L. 80. §. 3. ff. de contrah. empt.

39.) L. 29. §. 2. ff. pro Socio.

De Jure Rev. Eccles. Pars poster.

tissimos terminos 40.). *Accidental*ia dicuntur, quæ abesse vel adesse possunt, salva contractuum substantia, qualia sunt varia pacta Contractibus adjecta 41.).

Effectus Pacti, §. 249. Effectus Pactorum & Contractuum *immediatus* & a jure naturæ descendens, est obligatio ad dandum, præstandum, faciendum vel omittendum, quod promissum est 42.). Hæc obligatio vocatur *naturalis*, cui respondet in altero jus exigendi implementum promissionis. Alia dicitur obligatio *civilis*, ex qua resultat effectus contractuum *mediatus*, scilicet actio, seu jus persequendi ac exigendi in judicio præstationem

40.) L. 24. ff. Depositi. In pecunia tamen deposita fieri id posse, patet ex L. 25. ibid. rationem dat UDALRIC. ZASTIUS singular. Respons. lib. I. c. 12.

41.) Doctrina hæc traditur a Glossa in L. pacta conventa. 72. ff. de contrah. empt. Vid. Commentatores in eandem Legem. CORASIUS Miscellan. lib. 3. c. 10. ZASTIUS l. c.

42.) *Quid enim tam congruum fidei humane, quam ea, quæ inter eos placuerunt, servare?* L. I. pr. ff. de pact.

nem vel omissionem illius rei vel facti, ad quam alter in commodum nostrum est obligatus. Ex pacto nudo quidem de Jure Civili positivo non datur talis actio in foro externo; bene tamen de consuetudine, vocarique solet *Conditio ex pacto*. Ex Contractibus bilateralibus nascitur utrinque reciproca actio & obligatio. hæc mox oritur, quando pactum vel contractus est pure celebratus: si vero sub conditione, obligatio quidem ad rem in pactum deductam suspensa manet, donec conditio impleatur: hac impleta, obligatio censetur pura & absoluta retro a die initæ conventionis. Est autem fides data in pactis honestis servanda omnibus, qui communionem Juris naturalis habent, consequenter etiam hostibus, nisi forte isti priores datam fidem infregissent 43.). Factum

D d 2 præ-

43.) WISSENBACHIUS ad Pandect. part. I. disp. 9. n. 10. ultra modum calumniose invehitur in Patres Concilii Constantiensis, & Becanum qui eorum sententiam contra Joannem Hussum & Hieronymum Pragensem latam defendit, tan-

pragnans, id est, singularem juris effectum post se trahens, uti vendere, locare, mutuare, in contractum deductum, præcise est præstandum 44.); potius enim censetur esse stipulatio dandi, quam faciendi; imo etiam factum nudum promittens, spectando æquitatem naturalem, non liberatur præstando interesse. Leges aliquæ intelligi possunt de casu, quo factum amplius a promissore præstari non potest, vel ob culpabilem promissoris moram promissario amplius proficuum non foret.

Alternativi. §. 250. Pacta quandoque sunt *alternativa* ratione personarum promittendo *huic vel illi*; in quo casu particulam disjunctivam *aut* habere vim copulativæ *et*, constituit Imperator

tanquam fidei hæreticis datæ violatores. Vid. C. fin. de Hæret. & ibid. EMAN. GONZALEZ. Item FERMO SINUS tom. 9. part. I. Allegat. Fiscal. 47. JACOBUS SCHULTES in Tract. de Fide hæreticis servanda, argumenta utriusque sententiæ proponit.

44.) L. 75. §. fin. ff. de V. O. L. 35. §. fin. C. de Donat.

rator JUSTINIANUS 45.), adeo ut ambo ad rem promissam jus habeant, nisi scilicet aperte de alio sensu contrahentium constet. Si vero contractus sit alternativus respectu Rerum, dabo *boc vel illud*; plerumque optio est penes debitorem 46.). Si plurium obligatio afficiat singulos, non pro rata, sed in solidum, vocantur *Correi debendi*: si singuli habeant jus rem totam exigendi, dicuntur *Correi credendi*. Factum unius Correi attingit etiam reliquos Correos, tam in utilibus, quam in odiosis, reservato tamen invicem regressu inter ipsos Correos 47.). Obligatio pactorum, quæ non expresse restringuntur ad personam, transit active & passive ad Successores universales seu hæredes 48.); item ad

D d 3 Suc-

45.) L. 4. C. de Verb. & Rer. signif.

46.) Vid. HAUNOLD. de J. & J. tom. 3. tr. 8. n. 315. seqq.

47.) Vid. JOAN. ANDREAS FROMMANN de obligatione Correali.

48.) Etiam si obligatio ejus sit naturæ, ut extinguatur per mortem paciscentis, obligatio tamen quoad præteritum ad hæredes transit.

Successores in Dignitate vel Principatu, si pactum nomine Dignitatis aut Principatus initum fuerit: non tamen ad Successores singulares, nisi hæc ipsa obligatio in pactum deducta fuerit. Tertius non obligatur, etiamsi testis fuerit, sigillum suum apposuerit, vel operam ad perficiendum contractum adhibuerit.

Damnum dolo vel culpa datum §. 251. Præter primariam obligationem præstandi id, quod in Contractum deductum fuit, datur etiam obligatio compensandi damnum dolo vel culpa datum. Per *dolum* hoc loco intelligitur studiosa voluntas lædendi; per *culpam*, aliquis defectus diligentia, quam quis adhibere deberet 49.). Communiter dividitur in latam, levem & levissimam. *Lata* dici-

49.) Materia de *Culpa* est satis obscura & incerta. Acres concertationes inter Struvium & Henricum Coccejum rem magis intricatam reddiderunt: nec majus lumen affudit SAMUEL DE COCCEY, Henrici filius, qui parentis doctrinam compendio recenset in *Juris Civil. Controv. lib. 13. tit. 6. q. 10. feqq.* Vid. ADAMI STRUVII *Decif. Sabbatini*, c. 5. *decif. 7. feqq.*

dicitur, quando omittitur illa diligentia circa rem alienam, quam homines ejusdem conditionis etiam parum diligentes communiter adhibere solent in rebus propriis: *Levis*, quando omittitur diligentia, quam homines ejusdem conditionis diligentiores: *Levissima*, quando omittitur diligentia, quam homines ejusdem conditionis solertissimi adhibere solent. Vocatur hæc culpa *Juridica*: si autem conjungitur cum peccato coram DEO, dicitur *Theologica*.

§. 252. Damnum dolo, vel culpa ^{Quis} lata, quæ dolus præsumptus est (50.), ^{præstet?} datum resarciri debet: imo considerata æquitate naturali extra contractus damnum qualicumque culpa datum, compensandum esset: in Contractibus autem & circa rem ex contractu detentam, præstanda est illa culpa, quam fert natura contractus. Nam quandoque sibi quis imputare debet, qui cum negligente contraxit, vel læsus utilitatem ex contrac-

D d 4 tu

50.) *Magna negligentia culpa est: magna culpa dolus est.* L. 226. ff. de V. S.

tu sentit, qua compensatur illatum
 damnum: sed extra Contractus, ni-
 hil est, quod laeso imputetur; nec
 ponitur etiam specialis utilitas ex al-
 terius actu provenire. In Contracti-
 bus regulæ communes sunt, quod
 culpam latam præstare teneatur ille,
 qui illam commisit: culpam levem
 præstat eam committens in iis con-
 tractibus, qui cedunt in utilitatem
 utriusque contrahentis: culpam levissi-
 simam præstat illam committens in
 contractibus, qui cedunt in utilita-
 tem solius illam committentis: ex-
 cipitur Precarium; qui enim istud ac-
 cipit, tenetur solum præstare culpam
 latam & levem, § 1.): Casum fortui-
 tum sentire debet dominus, nec eum
 regulariter alius præstare tenetur,
 nisi qui eum expresse vel tacite § 2.)
 in se recepit, vel per culpam aut mo-
 ram causam dedit. Potest conveni-
 ri

51.) L. 8. §. 3. ff. de Precar.

52.) Spectato solo jure naturali Commo-
 datarius casum fortuitum in se tacite re-
 cipere videtur. (supra §. 243.)

ri ne culpa præstetur: sed pactio, ne
dolus præstetur, rata non est 53.)

TITULUS III.
DE DONATIONIBUS.

Confer. Lib. III. Decretal. Tit. 24.

§. 253.

INter actus, quibus aliorum utili- *Dona-*
tatem promovemus, aliqui sunt *tionis*
benefici (Tit. II. §. 221.), ex quibus
unus tantummodo utilitatem perci-
pit, alter vicissim nihil accipit: &
quidem si illi, cujus utilitas promo-
vetur, etiam nulla adhæreat obli-
gatio perfecta, vocantur *mere bene-*
fici.

D d 5

53.) L. 17. pr. ff. Commodati. L. 23. de
R. J. Aliud est, remittere reparationem
damni dolo dati, in quo nihil repugnat
juri naturali; aliud, consentire in dam-
num dolo dandum: hac enim ratione
daretur occasio delicti, quæ pacto æ-
quiri non potest. De culpa non præ-
standa conveniri potest, quia ista fit nec
a sciente, nec a volente: potest quis
igitur infirmitatis humanæ conscius,
remittere jus summo rigore urgendi re-
parationem damni culpabiliter dati.